

Ovatko suurkuluttajat todella päävastuussa lisääntyneestä alkoholinkulutuksesta?

JOHAN SANDELIN

Monet alkoholitutkijat ovat olettaneet, että suurkuluttajat ovat vastanneet suhteellisen suuresta osasta vuoden 2004 alkoholiveroalennuksen jälkeen tapahtuneesta alkoholinkulutuksen kasvusta. Heli Mustonen, Pia Mäkelä, Petri Huhtanen, Leena Metso ja Kirsimarja Raitasalo (2005) esittivät ensimmäisinä hypoteesin, että vuoden 2004 alkoholiveroalennus on lisännyt alkoholinkulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajien joukossa. Tutkijat yrittivät selittää, miksi heidän paneelitutkimukseensa osallistuneet eivät ilmoittaneet lisänneensä alkoholinkulutustaan alkoholiveroalennuksen jälkeen otaksuamalla, että kyselylomakkeet eivät olleet tavoittaneet eniten juovia, koska heillä ei useinkaan ole vakituista osoitetta. Tämä voisi tutkijoiden mukaan tarkoittaa, että suurkuluttajat ovat vastanneet suurimmasta osasta lisääntyneestä alkoholinkulutuksesta.

Erikoistutkija Esa Österberg sanoi myöhemmin vuonna 2005 antamassaan haastattelussa, että suurkuluttajat laskivat alkoholiveroalennuksen jälkeen nopeasti, missä juomalajeissa alkoholi tulee halvemmaksi, ja siirtyivät halvoista viineistä väkeviin viinoihin. Samassa haastattelussa hän lisäsi, että jos suurkuluttajat aikaisemmin menivät Alkoon ostaakseen puolen litran Koskenkorva-pullon, ostavat he nyt kaksi puolen litran Koskenkorva-pulloa. Hän oletti myös, että poliisin tilastot putkaan joutuneiden määrästä vuonna 2004 ja tilastot dramaattisesti lisääntyneistä maksakirroosikuolemista ja alkoholimyrkytyskuolemista vahvistivat käsitystä, että kulutuksen lisäys on kohdistunut lähinnä suurkuluttajiin ja etenkin niihin, jotka juovat kaikkein eniten (Uusi-Rintakoski 2006).

Hypoteesi, jonka mukaan vuoden 2004 alkoholiveroalennus on lisännyt kulutusta pääasias-

sa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa, on sittemmin toistunut monissa uutispäivälehdissä ja tieteellisissä artikkeleissa (ks. esim. Mustonen & Simpura 2006; Mäkelä & Österberg 2006a; Mäkelä & Österberg 2006b; Mustonen & Mäkelä & Huhtanen 2006; Lehti & Sirén 2006; Mäkelä & Österberg 2007). Lisäksi usein on todettu erityisesti väkevien alkoholijuomien kulutuksen lisääntyneen ilman, että tarkempaa kuvaa tästä on annettu.

Halpojen viinujen myynti lisääntynyt selvästi vähemmän kuin konjakkien, viskien ja punaviinien

Jos tarkastelee Alkon tilastoja erilaisten väkevien juomalajien myynnistä, saa aivan toisenlaisen kuvan kuin edellä siitä, ketkä ovat lisänneet juomistaan vuoden 2004 alkoholiveroalennuksen jälkeen.

Maustamattomien viinujen osalta, joihin sisältyy suurin osa suurkuluttajiin yhdistetyistä halvoista väkevistä juomista¹, litramääräinen myynti Alkossa on lisääntynyt 21 prosenttia vuodesta 2003 vuoteen 2007. Tätä voi verrata konjakin ja viskien yhteenlaskettuun myyntiin, joka samalla ajanjaksolla lisääntyi 28 prosenttia. (Alko 2007 & 2008.) Huomionarvoista tässä vertailussa on se, että suurkuluttajien katsotaan siirtäneen halpojen viinien kulutustaan alkoholiveroalennuksen jälkeen jossain määrin maustamattomiin viinoihin, kun taas vastaavanlaista siirtymistä muista juomalajeista konjakkeihin tai viskeihin ei oleteta tapahtuneen. Toisin sanoen maustamattomien

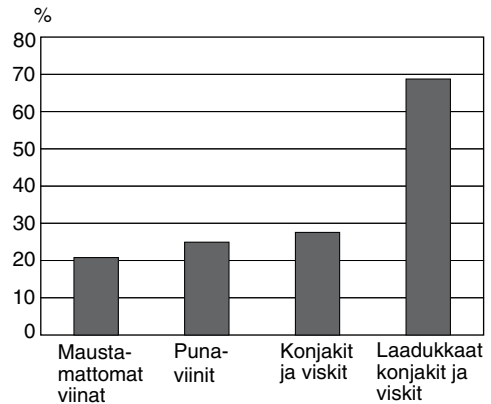
1. Ks. esim. Uusi-Rintakoski 2006.

viinujen myynnin Alkossa olisi alkoholiveroalennuksen jälkeen pitänyt kasvaa kahdesta syystä: koska niiden hinnat halpenivat ja koska niiden katsotaan osittain korvanneen halpojen viinien myyntiä. Konjakkien ja viskien myynnin olisi puolestaan pitänyt lisääntyä vain yhdestä syystä: niiden hinta halpeni. Tästä huolimatta konjakkien ja viskien yhteenlaskettu myynti on siis lisääntynyt selvästi enemmän kuin maustamattomien viinujen myynti.

Suurkuluttajia yhdistetään harvemmin konjakkisiin ja viskeihin, eikä etenkin laadukkaimpiin konjakkisiin ja viskeihin², joiden myynti lisääntyi peräti 69 prosenttia puheena olevalla ajanjaksolla. Konjakkien ja viskien myynnin suhteellisen voimakas kasvu vaikuttaa vastoin aikaisempia käsityksiä viittaavan siihen, että pikemminkin hyvin toimeentulevat kansalaiset kuin syrjäytyneet suurkuluttajat olisivat lisänneet juomistaan. Voi tuskin olettaa, että suurkuluttajat olisivat ryhtyneet hankkimaan suurimman osan juomistaan viinoista Viirosta. Päinvastoin Österberg katsoo, että eniten juovat eivät olisi ryhtyneet matkustamaan erityisen paljon Vieroon edes siinä tapauksessa, että alkoholivero olisi jätetty ennalleen vuonna 2004³ (Uusi-Rintakoski 2006; ks. myös Turun Sanomat 2006). Itse asiassa Alkon maustamattomien viinujen myynti on kasvanut jopa neljä prosenttiyksikköä vähemmän kuin punaviinien myynti, vaikka punaviinien verotusta laskettiin vuonna 2004 paljon vähemmän (kuvio 1) (Alko 2007 & 2008).

Alkon maustamattomien viinujen myyntiä voidaan vielä verrata Alkon konjakkien, viskien, punaviinien ja kuohuviinien yhteenlaskettuun myyntiin, jotta verrattavat ryhmät olisivat kutakuinkin samaa suuruusluokkaa. Maustamattomat viinat katsotaan tyyppillisiksi suurkuluttajan juomiksi, ja toisen juomaryhmän juomat katsotaan yleensä epätyypillisiksi suurkuluttajan juomiksi. Maustamattomien viinujen myynti muutettuna puhtaaksi alkoholiksi oli noin

Kuvio 1. Alkon litramääräinen myynnin kasvu eri juomaryhmissä vuosina 2003–2007, prosenttia

Lähde: Alko 2007 & 2008

5 506 000 litraa vuonna 2003 ja noin 6 651 000 litraa vuonna 2007. Konjakkien, viskien, punaviinien ja kuohuviinien yhteenlaskettu myynti oli noin 4 327 000 litraa puhdasta alkoholia vuonna 2003 ja noin 5 526 000 litraa puhdasta alkoholia⁴ vuonna 2007. Maustamattomien viinujen myynti lisääntyi siten noin 21 prosenttia vuodesta 2003 vuoteen 2007, kun taas konjakkien, viskien, punaviinien ja kuohuviinien yhteenlaskettu myynti lisääntyi 28 prosenttia eli saman verran kuin viskien ja konjakkien myynti pelkästään. Litramääräisesti suurkuluttajille epätyypilliseksi katsottujen juomien yhteenlaskettu myynti lisääntyi yli 50 000 litralla puhdasta alkoholia enemmän kuin suurkuluttajille tyyppillisiksi katsottujen juomien myynti.

Mitä alkoholihaittatilastojen ja paneelitutkimustulosten pohjalta voi päätellä?

Kun alkoholitutkijat Mustonen, Mäkelä, Huhtanen, Metso ja Raitasalo vuonna 2005 pyrkivät selittämään, miksi heidän paneelitutkimuksensa tu-

2. Laadukkaiksi viskeiksi ja konjakeiksi olen tässä laskenut mallasviskit, VSOP-konjakit ja Extra-konjakit.

3. Haastattelussa vuonna 2005 Esa Österberg sanoi: "... voi olla, että jos veroja ei olisi laskettu, kulutuksen kasvu olisi jakautunut tasaisemmin, koska eniten juovat eivät olisi tämän takia matkustaneet [Vieroon]." Ks. myös Turun Sanomat 20.1.2006, vastaavankaltainen toteamus Esa Österbergiltä ja Risto Puustiselta.

4. Kun olen laskenut myynnit puhtaana alkoholina, olen lähtenyt siitä, että maustamattomien viinujen alkoholipitoisuus on 36 %, konjakkien ja viskien 40 %, punaviinien 13 % ja kuohuviinien 10 %. Näihin prosenttilukuihin olen päätenyt laskemalla keskimääräisen alkoholipitoisuuden litraa kohden eniten myydyissä juomissa Alkossa vuonna 2007 (sis. 17 maustamatonta viinaa, 9 konjakkia ja viskiä ja 10 kuohuviiniä).

lokset erosivat alkoholinkulutuksen kehitystä kuvaavasta virallisesta tilastosta, he esittivät kolme eri hypoteesia. Tutkijat eivät ottaneet selvää kantaa minkään hypoteesin puolesta, vaan totesivat, että tarvitaan lisää tutkimusta osoittamaan, mikä – jos mikään – näistä hypoteeseista on oikea. Hypoteesia, jonka mukaan vuoden 2004 alkoholiveroalennus on lisännyt kulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa, ei tutkijoiden mielestä voitu oikeuttaa ilman luotettavampaa lisätutkimusta, ja se oli pikemminkin vain yksi mahdollisuus muiden joukossa (Mustonen & al. 2005). Tämän lisäksi heidän tutkimuksensa julkaisemisen jälkeen todettiin, että virallinen arvio alkoholinkulutuksesta oli laskettu uudella tavalla vuonna 2004 ja että ero paneelitutkimuksen tulosten ja alkoholinkulutuksen todellisen kehityksen välillä ei välttämättä ollut niin suuri kuin tutkijat olivat otaksuneet (Sandelin 2005). Tuoreessa artikkelissaan Pia Mäkelä, Kim Bloomfield, Nina-Katri Gustafsson, Petri Huhtanen ja Robin Room analysoivat edelleen paneelitutkimusten tuloksia ja muita pohjoismaisia tutkimuksia, eivätkä enää löydä tukea hypoteesille, jonka mukaan alkoholiveroalennus olisi lisännyt kulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa (Mäkelä & al. 2007).

Samana vuonna kuin alkoholiveroa alennettiin, kuolemaan johtaneet alkoholimyrkytykset lisääntyivät voimakkaasti (Tilastokeskus 2007). Sitten ne vähenivät suhteellisen paljon (mt.), eikä alkoholimyrkytysten tämän jälkeen ole katsottu tukevan hypoteesia, jonka mukaan alkoholiveroalennus olisi lisännyt kulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa. Samankaltainen kehitys tapahtui poliisin säilöön ottamien alkoholin vaikutuksen alaisen henkilöiden kohdalla. Vuonna 2004 poliisin säilöön ottamien juopuneiden määrä kasvoi mutta väheni taas tämän jälkeen (Österberg & Mäkelä 2008). Määrä ei enää osoita poikkeuksellista kehitystä verrattuna muiden alkoholihaittojen kehitykseen. A-klinikkasäätiön (2005) mukaan asiakkaat olivat entistä huonokuntoisempia vuonna 2004, minkä on tulkittu tukevan hypoteesia, jonka mukaan alkoholiveroalennus olisi lisännyt kulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa. A-klinikkosten asiakasmäärä on kuitenkin kasvanut verrattain vähän alkoholiveroalennuksen jälkeen. Ajatusta, jonka mukaan A-klinikkosten havainnot asiakkaiden kunnosta kertoisivat, miten suuresta osasta lisää-

ntyneestä alkoholinkulutuksesta suurkuluttajat vastaavat, voidaan pitää kyseenalaisena.

Maksakirroosikuolemien lisääntyneen määrän on usein tulkittu tukevan hypoteesia, jonka mukaan alkoholiveroalennus on lisännyt kulutusta pääasiassa jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa. Vuonna 2007 alkoholitutkijat Christoffer Tigerstedt ja Esa Österberg julkaisivat analyysin, jossa he totesivat, että maksakirroosikuolemien määrän kasvu oli kiihtynyt dramaattisesti vuoden 2004 alkoholiveroalennuksen jälkeen. Tätä kehitystä he selittivät niin kutsutulla jonohypoteesilla, jonka mukaan monet suurkuluttajat olivat jo ennen alkoholiveroalennusta ikään kuin asettuneet jonottamaan maksakirroosikuolemaa ja kuolivat, kun heidän kulutuksensa lisääntyi entisestään. (Tigerstedt & Österberg 2007.)

Tutkijoiden aineisto maksakirroosikuolemien määrän voimakkaasti kiihtyneestä kasvusta perustui kuitenkin vain vuoteen, jolloin alkoholiveroa alennettiin, ja sitä seuraavaan vuoteen (2004 ja 2005), mikä tekee aineiston herkäksi luonnolliselle satunnaisvaihtelulle. Tiedämme nyt, että maksakirroosikuolemat olivat vuonna 2006 edelleen samalla tasolla kuin vuonna 2005⁵ (Tilastokeskus 2007). Jos maksakirroosikuolemien kehityksen tarkasteluajanjaksoksi valitaan vuosien 1999 ja 2006 välinen aika, ei enää voida hahmottaa selkeää muutosta maksakirroosikuolemien kasvuvauhdissa alkoholiveroalennuksen jälkeen (ks. kuvio 2). Pikemminkin näemme silloin kaksi luonnollista satunnaisvaihtelua: vuonna 2003 eli vuotta ennen alkoholiveroalennusta (A) yhden, joka on saanut tilastoluvut sen jälkeen näyttämään erityisen dramaattisilta, ja vuonna 2005 (B) toisen. Jos tarkastelee pidempää ajanjaksoa, vaikuttaa tilanne kuitenkin siltä, että maksakirroosikuolemien määrä on alkanut kasvaa nopeammin alkoholiveroalennuksen jälkeen, mutta muutos ei enää näytä niin poikkeukselliselta verrattuna muiden alkoholihaittojen kehitykseen. Maksakirroosikuolematilaston pohjalta voi mahdollisesti päätellä, että suurkuluttajat ovat lisänneet juomistaan alkoholiveroalennuksen jälkeen. Sen sijaan tämä tilasto ei enää näytä tarjoavan tukea hypoteesille, jonka mukaan lisääntynyt alkoholinkulutus olisi kasautunut suurkuluttajille.

5. *Alkoholiin liittyviä maksakirroosikuolemia oli 976 vuonna 2005 ja 978 vuonna 2006.*

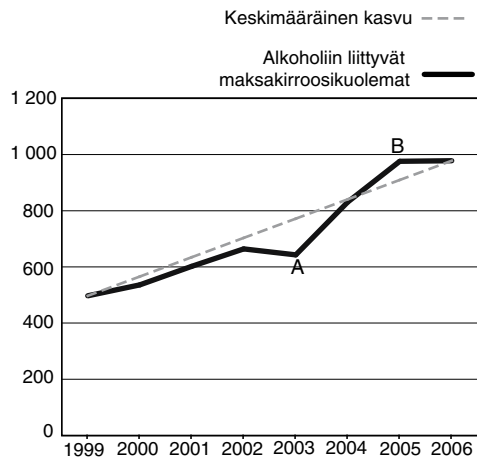
Kolme vastaväitettä

Alko vastaa ylivoimaisesti suurimmasta osasta myydystä maustamattomasta viinasta, konjakista ja viskistä, eikä näiden juomien anniskelumyynnissä ole tuotevalvontakeskuksen tilastojen mukaan tapahtunut merkittäviä muutoksia (STTV 2008). Alkon myymän konjakin ja viskin yhteenlaskettu myynti on alkoholiveroalennuksen jälkeen prosentuaalisesti lisääntynyt selvästi enemmän kuin maustamattomien viinosten myynti. Tuskin kukaan väittäisi, että suurkuluttajat yhteiskätkä olisivat siirtyneet konjakkeihin ja viskeihin. Kuten aiemmin todettiin, ei myöskään ole todennäköistä, että suurkuluttajat olisivat lisänneet alkoholintuontiaan Virosta enemmän kuin muut alkoholin kuluttajat.

Ensimmäinen vastaväite sille, että Alkon tilastojen avulla voitaisiin päätellä, ettei lisääntynyt alkoholinkulutus ole kasautunut suurkuluttajille, voisi olla seuraavanlainen: Ei ole hedelmällistä vertailla maustamattomien viinosten myyntiä konjakkien ja viskien yhteenlaskettuun myyntiin, sillä näiden myynti on litramääräisesti eri suuruusluokassa. Vuonna 2007 Alko myi 18 475 000 litraa maustamatonta viinaa, kun taas konjakkien ja viskien yhteenlaskettu myynti jäi 4 259 000 litraan. En itse kuitenkaan näe mitään suurempia ongelmia tällaisessa vertailussa. Eräät alkoholitutkijat ovat itse asiassa samankaltaisella tavalla verranneet yleisyydeltään erilaisten alkoholihaittojen kehitystä koskevia prosenttilukuja keskenään ja näiden tuloksien pohjalta tehneet johtopäätöksiä siitä, mihin kulutusryhmään lisääntyneet alkoholihaitat ovat kasautuneet, sekä siitä, miten lisääntynyt alkoholinkulutus on jakautunut eri kulutusryhmien kesken. Kannattaa myös muistaa, että maustamattomien viinosten myyntiä ei verrattu pelkästään konjakkien ja viskien myyntiin vaan myös laajennettuun ryhmään, jossa konjakkien ja viskien lisäksi olivat mukana punaviinit ja kuohuviinit. Molemmissa vertailussa maustamattomien viinosten myynti oli lisääntynyt seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän kuin suurkuluttajille epätyypilliseksi katsottujen juomaryhmien myynti (ks. edellä).

Toinen vastaväite voisi olla seuraavanlainen: Konjakki ja viski ovat Alkossa nyt niin huokeita, että kansalaiset eivät enää keskity näiden juomien ostoksia ulkomaanmatkoihin vaan ovat ruvenneet ostamaan niitä kotimaassa. Saadakseen selville, olisiko asianlaita tämä, otin yhteyttä Viking Lineen, jonka myynnistä koottiin ti-

Kuvio 2. Alkoholiin liittyvät maksakirroosikuolemat Suomessa vuosina 1999–2006

Lähde: Tilastokeskus 2007

lasto (taulukko 1). Suomalaiset muodostavat Viking Linen suurimman matkustajaryhmän ja, kuten taulukosta 1 voi nähdä, värillisten viinosten myynti matkustajaa kohden on pysynyt suunnilleen samalla tasolla kuin ennen alkoholiveroalennusta, kun taas kirkkaiden väkevien myynti on selvästi vähentynyt. Tämä tilasto ei siis tue oletusta, jonka mukaan kuluttajat olisivat alkaneet siirtää konjakkien ja viskien hankintaansa ulkomaanmatkoilta Alkoon.

Kolmas vastaväite voisi olla seuraavanlainen: On luultavasti totta, että maustamattomat viinat ovat suurkuluttajille tyypillisempiä juomia kuin konjakki ja viski, mutta suuri enemmistö – kaikki, jotka eivät ole suurkuluttajia – juo sekä maustamatonta viinaa että konjakkia ja viskiä. Alkoholiveroalennuksen jälkeen tämän enemmistön juomatavoissa olisi voinut tapahtua siirtymää maustamattomien viinosten kulutuksesta konjakkeihin ja viskeihin. Tällöin niiden myynti olisi voinut lisääntyä enemmän kuin maustamattomien viinosten myynti siitä huolimatta, että suurkuluttajat olisivat ruvenneet juomaan enemmän maustamatonta viinaa ja vastaisivat suuresta osasta lisääntyneestä alkoholinkulutuksesta. Yksi selitys sille, miksi vähemmän juovat olisivat alkaneet suosia konjakkia ja viskiä maustamattomien viinosten kustannuksella, voisi kolmannen vastaväitteen mukaan olla se, että konjakki ja viski alkoholiveroalennuksen jälkeen ovat niin halpoja, että vähemmän juovat katsovat heillä olevan varaa juoda näitä juomia aikaisempaa enemmän.

Taulukko 1. Alkoholin myynti Viking Linen kaupoissa Suomen ja Ruotsin välisillä reiteillä, senttilitraalimatkustaja

	2003	2004	2005	2006
Kirkasta viinaa	14,2	13,9	12,1	12,0
Väriällistä viinaa	19,3	18,9	18,8	19,1

Lähde: Aiemmin julkaisematon tilasto on saatu pyynnöstä Viking Linelta

Tässä esitettyjen tilastojen pohjalta ei voida ottaa selvästi kantaa kolmannen vastaväitteen puolesta tai sitä vastaan. Ratkaiseva kysymys vaikuttaa olevan se, missä määrin yhtäältä maustamatomat viinat ja toisaalta konjakit ja viskit ovat toisiaan korvaavia. Juodaanko maustamatonta viinaa suureksi osaksi vain siksi, että se on halvempaa kuin konjakki ja viski, vai onko pikemminkin niin, että maustamattomalla viinalla on tiettyjä ominaisuuksia ja tarkoituksia, joita ei voi korvata muilla juomilla (esim. neutraali maku juomasekoituksissa, soveltuvuus aperitiiviksi jne.)? Tarvitsemme perusteellisempia tutkimuksia ratkaisuksemme nämä kysymykset. Voidaan kuitenkin todeta, että tuskin on luultavaa, että vähemmän juovat olisivat ryhtyneet korvaamaan maustamattomia viinoja punaviinillä, jonka kulutus on lisääntynyt 25 prosenttia alkoholiveroalennuksen jälkeen (Alko 2007 & 2008).

Johtopäätös

Monet indikaattorit, joiden on katsottu tukevan hypoteesia, jonka mukaan vuoden 2004 alkoholiveroalennus on lisännyt kulutusta pääasiassa

jo entuudestaan alkoholin suurkuluttajina olleiden joukossa, ovat menettäneet relevanssiaan tai osoittautuneet liian heikoiksi tuorempien tilastojen valossa. Aikaisemmin on todettu, että alkoholinkulutus alkoholiveroalennuksen jälkeen on siirtynyt väkevämpiin juomiin, mutta erot eri väkevien juomien myynnin kehityksessä on jätetty huomioimatta. Tässä esittämäni analyysi näistä eroista osoittaa, että yleensä suurkuluttajiin yhdistettyjen juomien myynti on prosentuaalisesti lisääntynyt selvästi vähemmän kuin suurkuluttajille epätyypillisten juomien myynti.

Näiden lukujen pohjalta ei kuitenkaan pystytä tekemään sitä johtopäätöstä, että suurkuluttajat olisivat lisänneet kulutustaan vähemmän kuin muut alkoholinkuluttajat. Todennäköisempää lienee, että lisääntynyt alkoholinkulutus on jakautunut varsin tasaisesti eri kulutusryhmien kesken noudattaen vanhempia vakiintuneempia teorioita. Perusteellisempi tutkimus tässä käsitellyistä tilastoista ja kysymyksistä olisi arvokasta ja antaisi luultavasti yksityiskohtaisemman ja luotettavamman kuvan tilanteesta. Joka tapauksessa enää ei ole perusteltua langettaa päävastuuta lisääntyneestä alkoholinkulutuksesta suurkuluttajille.

KIRJALLISUUS

- A-KLINIKKASÄÄTIÖ: Toimintavuosi 2004: Jonot kasvovat A-klinikoilla. (2005) <http://www.a-klinikka.fi/ajankohtaista/toimkert04.html>
- ALKO: Myynti tuoteryhmittäin, laaja 2006–2007. (2008) [http://www.alko.fi/fi/258E6EE8D71D6159C22572AE00366CF9/\\$File/2006_2007_la.pdf](http://www.alko.fi/fi/258E6EE8D71D6159C22572AE00366CF9/$File/2006_2007_la.pdf)
- ALKO: Myynti tuoteryhmittäin, laaja 2003. (2007) Saatua Alkosta pyytämällä
- LEHTI, MARTTI & SIRÉN, REINO: Alkoholipoliittiset ratkaisut 2004 ja väkivaltarikollisuus. Haaste 4/2006, 14–16
- MUSTONEN, HELI & MÄKELÄ, PIA & HUHTANEN, PETRI: Kadonnutta alkoholia etsimässä – II osa. Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006): 3, 270–281
- MUSTONEN, HELI & MÄKELÄ, PIA & HUHTANEN, PETRI & METSO, LEENA & RAITASALO, KIRSIMARJA: Alkoholia ostetaan ja tuodaan enemmän kuin koskaan. Mihin se katoaa? Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005): 3, 239–251
- MUSTONEN, HELI & SIMPURA, JUSSI: Alcohol use. In: Koskinen, Seppo & Aromaa, Arpo & Huttunen, Jussi & Teperi, Juha (eds): Health in Finland. Helsinki 2006
- MÄKELÄ, PIA & BLOOMFIELD, KIM & GUSTAFSSON, NINA-KATRI & HUHTANEN, PETRI & ROOM, ROBIN: Changes in volume of drinking after changes in alcohol taxes and travellers' allowances: results from a panel study. *Addiction* 103 (2007): 2, 181–191
- MÄKELÄ, PIA & ÖSTERBERG, ESA: Alkoholin kulutus kasvaa – lisääntykö hyvinvointi? Teoksessa: Kautto, Mikko (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2006. Helsinki: Stakes, 2006a

- MÄKELÄ, PIA & ÖSTERBERG, ESA: Halvat hovit – millaiset seuraukset? *Tiimi 2/2006*, 4–6. 2006b
- MÄKELÄ, PIA & ÖSTERBERG, ESA: Upward trends in alcohol consumption and alcohol-related harm in Finland. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 24 (2007): Suppl, 29–46
- SANDELIN, JOHAN: Lisääntyikö matkustajien alkoholinuonti todellakin huomattavasti? *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 4, 463–465
- SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TUOTEVALVONTAKESKUS, STTV: Alkoholijuomien myynti vuonna 2003, Alkoholijuomien myynti vuonna 2007. (2008) http://www.sttv.fi/alkoholi_frameset.htm
- TIGERSTEDT, CHRISTOFFER & ÖSTERBERG, ESA: Alkoholihaitat ovat säilyneet suomalaisina ja muuttuneet ranskalaisiksi. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (2007): 3, 330–332
- TILASTOKESKUS: Alkoholiperäisiin kuolemansyihin kuolleet iän ja sukupuolen mukaan 1998–2006. (2007) http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/Ter/ksyyt/ksyyt_fi.asp
- TURUN SANOMAT 20.1.2006: Maksakirroosikuolemat lisääntyneet. Veroalennus vaikutti eniten suurkuluttajiin. <http://www.turunsanomat.fi/kotimaa/?ts=1,3:1002:0:0,4:2:0:1:2006-11-20,104:2:420315,1:0:0:0:0:0>
- UUSI-RINTAKOSKI, JARMO: Suurkuluttajat yllättivät viinatutkijan. *Ystävien kesken* 1/2006. (2006) http://www.raitis.fi/raittius/osterberg_artikkeli_yk_1_06.pdf
- ÖSTERBERG, ESA & MÄKELÄ, PIA: Mitä vuoden 2004 alkoholiveron alennuksesta seurasi? Teoksessa: Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari & Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2008*. Helsinki: Stakes, 2008.